

Połowa 2021 – jakie Prawo elektryczne ?

1. Prawo elektryczne na platformie PPTE2050 jest obecne, jako koncepcja, od połowy 2019 r. Jest to zawsze obecność w kontekście koncepcji transformacji TETIP (transformacja energetyki w trybie innowacji przełomowej) do elektroprosumeryzmu. Od początku jest ona (obecność) nierozłączna względem kolejnych faz rozwojowych koncepcji TETIP. Dwie ostatnie takie fazy są w szczególności przedmiotem Biuletynu PPTE2050 [2] oraz Biuletynu Rynki elektroprosumeryzmu [3]. W pierwszym Biuletynie jest to powiązanie ogólnej koncepcji Prawa elektrycznego z: nową architekturą rynku energii elektrycznej, zasadą współużytkowania zasobów KSE, organizacyjną restrukturyzacją segmentu operatorskiego OSD, ekwiwalentowaniem opłat sieciowych nN-SN, rynkiem bilansującym na infrastrukturze sieciowej nN-SN, systemami(WSE) i operatorstwem(WSE), przebudową regulacji kosztowej ex ante w antymonopolową ex post na rynku schodzącym energii elektrycznej i zanikającą rolą URE, wreszcie z regulacją wschodzą realizowaną w Sandbox'ach. W drugim Biuletynie jest to powiązanie ogólnej koncepcji Prawa elektrycznego z reformą DURE (druga ustrojowa reforma elektroenergetyki). W tej fazie akcentuje się już bardzo mocno potrzebę koordynacji dwóch porządków prawnych: schodzącego w postaci prawa energetycznego oraz wschodzącego w postaci Prawa elektrycznego.

2. Na pewno Prawo elektryczne, wymagające podjęcia pilnych prac rozwojowych, musi być czymś zupełnie innym niż obowiązujące Prawo energetyczne. Nie da się bowiem zbudować elektroprosumeryzmu za pomocą kolejnych zmian regulacji prawnych w Prawie energetycznym. Dlatego, że Prawo to w ostatnich dwóch dekadach uległo nieodwracalnej degeneracji polityczno-korporacyjnej powiązanej z procesem recentralizacji polskiej elektroenergetyki zapoczątkowanym utworzeniem w 2000 r. Południowego Koncernu Energetycznego. Recentralizacja oznaczała stopniowe, ale konsekwentne odejście od koncepcji pierwszej ustrojowej reformy elektroenergetyki. Stopień „degeneracji” Prawa energetycznego w okresie od 2000 r. do końca 2019 r. obrazuje Duży Komentarz Becka, 1410 stron, Wydawnictwo C.H.Beck, Warszawa 2020. W połowie 2021 r. ten stopień jest jeszcze znacznie większy.

3. Prawo elektryczne jest potrzebne po to, aby zmienić (w trybie przełomowym) ustrój prawny w obszarze, który współcześnie nazywamy energetyką WEK-PK (wielkoskalowa energetyka paliw kopalnych). To oznacza, że Prawo elektryczne trzeba obecnie rozpatrywać w Polsce jako szósty etap ustrojowych zmian prawnych w tym obszarze. Taka perspektywa jest niezbędna do wyzwolenia się z trybu naśladowczego tworzenia regulacji prawnych, ukierunkowanych na „obsługę” coraz liczniejszych polityczno-korporacyjnych grup interesów.

4. Pierwszym etapem, otwierającym drogę do pierwotnej elektryfikacji Polski po odzyskaniu niepodległości w 1918 r. była ustawa elektryczna przyjęta przez Sejm

Ustawodawczy w 1922 r. Była to ustawa, jedna z pierwszych i najnowocześniejszych w Europie. Wprowadzała ona fundamentalne pojęcie zakładu elektrycznego. W okresie do II wojny światowej powstało około 3 tys. takich zakładów. Były to wyspowe zakłady z elektrowniami o mocy do 100 MW. Największą moc (100 MW) osiągnęły do wybuchu II wojny światowej przemysłowe elektrownie Chorzów i Łaziska (elektrownie „elektroprosumenckie”, chociaż tak się wówczas nie nazywały). Ponad 170 zakładów elektrycznych miało elektrownie powyżej 1 MW. Około 400 zakładów miało elektrownie 0,1 do 1 MW. Około 450 zakładów samorządowych (komunalnych) miało elektrownie do 0,1 MW. Prywatni właściciele mieli prawie 2 tys. elektrowni do 0,1 MW. Ustawa elektryczna z 1922 r. przyznawała właściwemu ministrowi prawo nadawania uprawnień rządowych na prowadzenie zakładu elektrycznego. Przy tym ustawa umożliwiała wykup zakładu elektrycznego na rzecz państwa, przy silnej ochronie własności prywatnej. Umożliwiała także ewentualne przeniesienie przez ministra prawa własności na jednostkę samorządową lub na związek takich jednostek.

5. Drugim etapem było niemieckie prawo okupacyjne. Było ono zróżnicowane na zachodnich obszarach Polski, wcielonych do III Rzeszy Niemieckiej, oraz w Generalnej Gubernii. Na zachodnich obszarach okupant uchylił polską ustawę elektryczną z 1922 r. i wprowadził (za pomocą zarządzenia z 1940 r.) ustawodawstwo niemieckie. Mianowicie, była to ustawa o popieraniu gospodarki energetycznej z 1935 r. (ta, podobnie jak polska ustawa elektryczna, była jedną z najnowocześniejszych w Europie). Na obszarze Generalnej Gubernii w mocy pozostały przepisy ustawy elektrycznej z 1922 r. Jednak w jednym i drugim wypadku na mocy zarządzeń i dekretów gospodarka energetyczna została podporządkowana niemieckim celom wojennym. Służyły temu w szczególności dwa rodzaje przepisów regulujące funkcjonowanie dwóch urzędów: państwowego dyspozytora mocy (odpowiedzialnego za bieżące dostawy energii elektrycznej) oraz inspektora generalnego ds. gospodarki wodnej i energetycznej (odpowiedzialnego za planowanie gospodarki energetycznej, w szczególności za inwestycje potrzebne dla celów wojennych).

6. Trzecim etapem, który nastąpił po wyzwoleniu Polski spod okupacji niemieckiej, była ustawa nacjonalizacyjna z 1946 r. Na mocy tej ustawy władztwo nad przedsiębiorstwami energetycznymi (zakładami elektrycznymi) – sprawowane w imieniu państwa – należało do właściwego ministra. Przejęcie odbywało się bez wynagrodzenia dla właścicieli, jeśli byli nimi: Rzesza Niemiecka i Wolne Miasto Gdańsk oraz ich obywatele i podmioty prawne. Polscy obywatele i polskie podmioty prawne miały formalnie prawo do odszkodowania, jednak bardzo ograniczone w praktyce.

7. Czwartym etapem była ustawa o gospodarce paliwowo-energetycznej z 1962 r. oraz ustawa o gospodarce energetycznej z 1984 r. (ta ostatnia wraz z czternastoma ustawami/regulacjami powiązаныmi, w tym jedną ustawą w „randze” Prawa, którą było Prawo atomowe z 1986 r.). Te dwie ustawy (o gospodarce paliwowo-energetycznej z 1962 r. oraz o gospodarce energetycznej z 1984 r.) stanowią ważny etap kształtowania się doktryny prawnej elektroenergetyki w Polsce, wspólnej dla całej strefy ustroju komunistycznego (socjalistycznego). Mianowicie doktryny o niezbędności „kompleksowej” ustawy

elektrycznej/energetycznej, w dominującym stopniu uwarunkowanej takimi pojęciami jak: polityka energetyczna, monopol naturalny, bezpieczeństwo energetyczne. Trzeba przy tym podkreślić, że podobna doktryna kształtowała się w tym okresie (równolegle) w korporacyjnej elektroenergetyce strefy euro-atlantycznej, zwłaszcza po fali nacjonalizacji elektroenergetyki po II wojnie światowej, która objęła w szczególności Francję, Wielką Brytanię i Włochy.

8. Piątym etapem było Prawo energetyczne z 1997 r. Prawo to powstawało z jednej strony w środowisku doktryny ukształtowanej w Polsce w etapie czwartym, ale z drugiej strony w środowisku brytyjskiej reformy elektroenergetyki (najbardziej rynkowej na świecie, bazującej na zasadzie TPA, obejmującej stopniowo – w okresie 1990-2001 wszystkie poziomy napięciowe) realizowanej na podstawie ustawy elektrycznej z 1989 r. Prawo energetyczne z 1997 r. powstawało także (w pewnym zakresie) w środowisku amerykańskiej reformy elektroenergetyki realizowanej na podstawie ustawy energetycznej z 1992 r. (wprowadzającej zasadę TPA na poziomie sieci przesyłowych będących w gestii prawa federalnego). Ponadto ważne jest, że polskie Prawo energetyczne z 1997 r. było kształtowane przez koncepcję pierwszej ustrojowej reformy elektroenergetyki i jej realizację w latach 1990-1995 (do czasu przełączenia KSE ze Wschodu na Zachód). Była to zatem sytuacja odwrotna względem brytyjskiej i amerykańskiej, gdzie reformy były realizowane za pomocą wcześniej uchwalonych ustaw.

9. Krytyczna analiza pięciu etapów (zasygnalizowanych w punktach 4 do 7 na podstawie [1]) otwiera drogę do prac rozwojowych. Prace te są zasygnalizowane w punktach 1 i 8. Są to prace początkowe, realizowane w środowisku platformy PPTE2050. Raporty [2] i [3] wstępnie strukturyzują tematykę prac rozwojowych.

Przełomowa, w kontekście transformacji energetycznej, Konferencja w Senacie RP

10. Dwie Komisje Senatu RP – mianowicie Komisja Nadzwyczajna do spraw Klimatu oraz Komisja Infrastruktury – zorganizowały 24 czerwca 2021 r. Konferencję nt. *Kierunki wyjścia z pułapki energetycznej w jakiej znalazła się Polska oraz pobudzenie gospodarki w kierunku Zielonego Ładu*. W czasie Konferencji podjęta została kierunkowa decyzja o utworzeniu Zespołu Senackiego ds. projektu Prawa elektrycznego. Tym samym otwiera się perspektywa pobudzenia oddolnego (masowego) zaangażowania na rzecz transformacji TETIP2050 do elektroprosumeryzmu.

Potencjalne, intensywniejsze od dotychczasowego, zaangażowanie środowiska platformy PPTE2050 w działania na rzecz prac rozwojowych nad Prawem elektrycznym

11. Senacka inicjatywa (p. 10) ma wielkie znaczenie dla ukierunkowania i intensyfikacji dalszych prac rozwojowych nad Prawem elektrycznym prowadzonych na platformie PPTE2050. W szczególności zwiększa ona (senacka inicjatywa) szanse na skuteczniejszą realizację misji platformy PPTE2050. Misji, której istotą jest realizacja przez Polskę – ponad podziałami – oddolnej transformacji TETIP2050 do elektroprosumeryzmu, traktowanej w kategoriach zadania cywilizacyjnego.

Źródła

- [1] **Historia Elektryki Polskiej. Elektroenergetyka.** Stowarzyszenie Elektryków Polskich. Profesor Lucjan Nehrebecki – Przewodniczący Komitetu Redakcyjnego. WNT, Warszawa, 1992 (Źródło do p. 3 do 7).
- [2] Popczyk J.: *Od działań kryzysowych 2020 do elektroprosumeryzmu 2050 – transformacja energetyki w trybie przelomowym: cz. I. Rozległe uwarunkowania i punkt oddolnego praktycznego startu, cz. II. Słownik encyklopedyczny teorii i zarys koncepcji rynku wschodzącego I na poziomie praktyki.* Platforma PPTE2050 (www.ppte2050.pl), 2020. Portal CIRE (www.cire.pl), 2020. Energetyka 5/2020, *Biuletyn PPTE2050* nr 1/2020, cz. II, s. 216-234. (Źródło do p. 1, 2).
- [3] Popczyk J.: *DRUGA USTROJOWA REFORMA ELEKTROENERGETYKI.* Główny filar transformacji TETIP do elektroprosumeryzmu. Platforma PPTE2050 (www.ppte2050.pl). Energetyka 4/2021, *Biuletyn Rynki Elektroprosumeryzmu* 1(2)/2021, s. 340-359. (Źródło do p. 1, 2).

Wersja alpha,
30 czerwca 2021

Jan Popczyk